HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואמרו העלום לסוכה. בפ׳ בתרא דיומא (דף עט:) מייתי מתני׳ דהכא בהאי לישנא לא מפני שהלכה כן אלא שרצו להחמיר על עצמן וכשנתנו לר׳ לדוק כו׳ היינו משום דמתרלינן מתניתין הכי מייתי לה הש״ס כאילו משנתנו שנויה כך:

הא כביצה בעי נט״י לאכילה. ולא מישתרי במפה דחיישינן דלמא נגע כדמסיק פ׳ כל הנשר (חולין דף קז:) ומיהו תימה דהא ר׳ לדוק כהן היה כדפרישי׳ וא״כ אפי׳ כביצה שרי במפה בלא נט״י כדאמר שמואל התם התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו מפה לאוכלי טהרות[1]:

תשבו כעין תדורו. בירושלמי איתא בגזרה שוה גאמר כאן תשבו ונאמר להלן ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים מה ישיבה שנאמרה להלן עשה בה את הלילות כדימים אף ישיבה האמורה כאן עשה בה לילות כדימים וטעמא דרבנן מפרש ר׳ יוחנן בשם רבי ישמעאל נאמר חמשה עשר בפסח ונאמר ט״ו בחג מה ט״ו הנאמר בפסח לילה הראשון חובה ושאר כל הימים רשות אף ט״ו הנאמר בחג לילה הראשון חובה ושאר כל הימים רשות תבריא בעו אי מה להלן עד שיכנס למלה כשהוא תאוה אף כאן עד שיכנס לסוכה בתאוה ר׳ זירא בעי אי מה להלן עד שיאכל כזית דגן מלה אף כאן עד שיאכל כזית דגן בסוכה:

אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל. כלל דאי אכיל חייב לאכול בסוכה כדאמרינן לעיל ומשמע הכא דבי״ט לא הוי חובה ואי בעי לא אכיל כלל חוץ מליל י״ט הראשון ולפי זה אם טעה ולא הזכיר של י״ט בברכת המזון אינו צריך לחזור והא דאמרי׳ פ׳ שלשה שאכלו (ברכות דף מט:) שבתות וי״ט דלא סגי ליה דלא אכיל אם טעה חוזר לא מיתוקמא אלא בליל י״ט הראשון של פסח ובליל י״ט הראשון של חג והא דאשכחן בפ׳ ב׳ דבילה (דף טו:) ובפ׳ אלו דברים בפסחים (דף סח:) גבי י״ט תלקהו חליו לה׳ וחליו לכם חליו לאכילה וחליו לבית המדרש דברי ר׳ יהושע אפשר בבישרא ופירי דאין בהן ברכת המזון ולא בעי הזכרת י״ט אבל ליל י״ט הראשון של חג לא סגי בלא פת כיון דילפינן מחג המצות אע״ג דלר׳ אליעזר אמרינן בשאר ימים אם השלים במיני תרגימא יצא[2]: **והא** א״ר אליעזר י״ד שעודות תחייב אדם לאכול בסוכה. והא דמשלים בי״ט האחרון פריך דליכא סוכה: **חזר** בו ר׳ אליעזר. אבל חכמים אומר שאין לדבר קצבה ואם רצה להתענות יתענה חוץ מליל י״ט הראשון ובהא מיהא פליג עלייהו דקסבר יש לה תשלומין כמו שיש תשלומין לקרבן י״ט הראשון אף בי״ט אחרון כך פי׳ בקונטרס ולישנא דישלים ואם השלים לא משמע כלל לשון תשלומין אלא לשון השלמה משבון של י״ד שעודות ועוד כיון דממלה יצפינן לא מצינן שיהא תשלומין למלה של לילה הראשון של פסח ועוד דמשמע קלת בירושלמי דבעי כזית דגן בשעודת י״ט הראשון של חג כמו גבי מצה והכא אמרי׳ דישלים במיני תרגימא ועוד מעובדא דאפוטרופוס של אגריפס משמע דלא פטר ר׳ אליעזר בשעודה אחת לכך נראה לפרש חזר בו ר׳ אליעזר ממה שהיה מצריך סוכה ולעולם י״ד שעודות בעי ובירושלמי משני אמר ר׳ אחא למלה חשובה כלומר לכתחילה צריך לאכול בסוכה ואם לא אכל משלים בשמיני בלא סוכה: **במיני** תרגימא. פי׳ בקונטרס בגון פירות וכיסנין וקפלוטות מבושלין ואי אפשר לומר כן דהא רבא מסיק פ׳ ח׳ דיומא (דף עט: ושם) דפירי לא בעי סוכה ודייק מהכא ואי ס״ל פירות בעי סוכה ליתלים בפירות ודחי בתתרא דלא שכיחי פירות ואיבעי׳ אימא מיני תרגימא נמי מיני פירי ניהנו מ״מ משמע דאי פירי לא בעי סוכה אין השלמה מועלת בפירות ומיני תרגימא הוו כגון בשר ודגים ושאר דברים שמלפתין בהן את הפת ואין לומר מכאן שיועילו מיני תרגימא להשלים שלש שעודות של שבת דשאני התם דילפי׳ (שבת דף קיז:) מדכתיב תלתא היום גבי מן שהוא במקום פת ואפי׳ בתנו להשוותם לא נפיק בפירות כדפרישי׳ דלא מהני גבי סוכה[3]:

מהו

מסורת הש״ס

א) [נעיל כו.], ב) [עירובין כג.], ג) [לעיל כו. וש״נ], ד) [לקמן מז. פסחים קכ.], ה) יומא עט:, ו) [דף כו.], ז) [ער׳ תוס׳ יומא עט. ד״ה הא כתבו יפוש נכון על זה ותוס׳ חולין קז. ד״ה מאי לאו], ח) [וער׳ תוס׳ ברכות מט: ד״ה אינגיי], ט) [וע״ע תוס׳ פסחים קז: ד״ה עיין],

תורה אור השלם

1. מַעֲוָת לֹא יוּכַל לְתִקֹּן וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת: קהלת א טו
2. בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצֹּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב: שמות יב יח

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה מכאן וכו׳ תאכל מצות היה ויצא:

מוסף רש״י

לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות. שאם רוצה יכול לאכול כשר בלא לחם או להתענות (פסחים קכ.). **תרגימא.** לפתן (יומא עט:).

רבינו חננאל

ואקשינן מדר׳ (יצחק) [צדוק] ד(ר׳)[כ]שנתנו לו אוכל פחות מכביצה, אכלו חוץ לסוכה במפה בלא נטילת ידים ובלא ברכה. דיקינן מינה הא כביצה בעיא סוכה, וקשיא לרב יוסף דאמר שתים ושלש לגימות היא אכילת עראי שאוכלין חוץ לסוכה, ולאביי דאמר כדאכיל בר בי רב ועייל לכלה. ושנינן לעולם אפי׳ כביצה לא בעיא סוכה, אלא דייקינן ממתני׳ דקתני פחות מכביצה, הא כביצה בעי נטילת ידים, ובעי ברכה. וקיימא לן הכי.

ז) ירושלמי ר׳ אבדמא מלחא הוה דמיך אחנותיה, עבר ר׳ חייא בר אבא וחזייא, אמר ליה זיל דמוך גו מטללתך. [ר׳ יצחק בר מרין הוה שושביניה דחד בר נש, שאיל לר׳ ליעזר, א״ל זיל דמוך גו מטללתך] וכן אמר ר׳ יוסי. ר׳ זעירא סליק לגזורה, פי׳ לשבוע הבן דר׳ אילא, ולא קיבל עליו מטעים מידי, עד דמיפני מוסף.

ח) או משום שאין שבח לתלמידי חכמים להניח ביתו (בערב) [ברגל]. תני כל שאומרים עליו שלש ברכות לאחריו אומר לפניו ברכת המוציא, כל שאין אומרים עליו שלש ברכות לאחריו אין

ט) נ״ל דל״ל דהיינו אכילה בסוכה. גלגלה הראשון חובה מכאן וכו׳.

ג) בכתה״י הוגה הירושלמי להלן כמ ט׳ לפני המשנה דמי שהיה וכו׳ והעתקתיו כאן מפני הענין.

ג) נ״ל או משום דלא הוי עפקיה טעם כלום עד דמפני מוסף וכו׳. וכ״ה שם בירושלמי.

עין משפט נר מצוה

מט א ב מיי׳ פ״ו מהל׳ סוכה הלכה ז סמג עשין מג טוש״ע מ״מ סי׳ תרלט סעיף ג:

לעזי רש״י

פרונגו״ש (פרגו״ט). מטעמים.
שקל״ק (שינישק״ל). ממונה על משק הבית.

רבינו חננאל (המשך)

אומרים עליו המוציא. התיכון פחות מכביצה אין אומרים (לפניו) [עליו] ג׳ ברכות, מעתה אין אומרים לפניו המוציא. ושני ר׳ אחא, לשאר המינין נצרכה. כלומר, כל מין שחייב אחריו ג׳ ברכות אומרים לפניו המוציא. **מתני׳** ר׳ אליעזר אומר **י״ד שעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה, וחכמים אומרים אין לדבר קצבה, אינו חייב אלא יום טוב הראשון בלבד.** כר׳ שמעון בן יהוצדק, דאמר נאמר [ב]חמשה עשר בחג המצות אכילת מצה, ונאמר בחמשה עשר בחג הסוכות ישיבה כעין דירה, מה חג המצות אכילה בלילה הראשון חובה שנא׳ בערב תאכלו מצות, הכתוב קבעו חובה, אף בחג הסוכות ישיבה כעין דירה, ג) באכילה בסוכה, מכאן ואילך רשות דמצוה. **ועוד אמר ר׳ אליעזר מי שלא אכל בלילי יום טוב הראשון.** והא חיובי מחייב ליה לאכול בכל יום שתי שעודות, והנה חייב בשאר הימים, וכל שכן בלילי יום טוב הראשון. אמר ר׳ אסי חזר בו ר׳ אליעזר. ואסיקנא כי זו השלמה, במיני תרגימא. **תניא** ר׳ אליעזר אומר

ואמרו העלום לסוכה וכשנתנו לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו הא כביצה בעי סוכה לימא תיהוי תיובתיה[6] דרב יוסף ואביי דילמא פחות מכביצה נטילה וברכה לא בעי הא כביצה בעי נטילה וברכה: **מתני׳** רבי אליעזר אומר ארבע עשרה שעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה [7]וחכ״א אין לדבר קצבה חוץ מלילי יו״ט ראשון של חג בלבד [8]ועוד אמר ר׳ אליעזר מי שלא אכל [לילי] יום טוב הראשון ישלים לילי יו״ט האחרון של חג וחכמים אומרים אין לדבר תשלומין ועל זה נאמר [1]מעות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות: **גמ׳** מ״ט דר׳ אליעזר תשבו [9]כעין תדורו מה דירה אחת ביום ואחת בלילה אף סוכה אחת ביום ואחת בלילה ורבנן [2]כדירה מה דירה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אף סוכה נמי אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אי הכי אפי׳ לילי יום טוב ראשון נמי א״ר יוחנן משום ר׳ שמעון בן יהוצדק נאמר כאן חמשה עשר ונאמ׳ חמשה עשר בחג המצות מה להלן [7]לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות אף כאן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות והתם מנלן אמר קרא [2]בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה: ועוד א״ר אליעזר: והא א״ר אליעזר ארבע עשרה שעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה אמר בירא א״ר אמי חזר בו ר׳ אליעזר משלים במאי אילימא בריפתא שעודה דיומיה קא אכיל אלא מאי ישלים ישלים במיני תרגימא תניא נמי הכי אם השלים [3]במיני תרגימא יצא שאל אפוטרופוס של אגריפס המלך את רבי אליעזר כגון אני שאיני רגיל לאכול אלא שעודה אחת ביום מהו שאוכל שעודה אחת ואפטר אמר לו בכל יום ויום אתה ממשיך כמה פרפראות לכבוד עצמך ועכשיו אי אתה ממשיך פרפרת אחת לכבוד קונך ועוד שאלו כגון אני שיש לי שתי נשים אחת בטבריא ואחת בציפורי ויש לי שתי סוכות אחת בטבריא ואחת בציפורי מהו שאצא מסוכה לסוכה ואפטר אמר לו לא שאני אומר כל היוצא מסוכה לסוכה בטל מצותה של ראשונה תניא ר׳ אליעזר אומר אין בני מעייס להיות לבו משוך אחר הפת ויאכל: **מהו שאצא מסוכה לסוכה.** לאכול ולישן היום כזו ולמחר כזו: **ניטל מלוסה של ראשונה.** אפי׳ ימים שעברו עליו כבר אינדן למפרע ואינו מצוה כדיליף לקמן שצריך לישב כל ז׳ בסוכה אחת: אין

ואמרו העלום לסוכה. בפ׳ בתרא דיומא (דף עט:) מייתי מתני׳ דהכא בהאי לישנא לא מפני שהלכה כן אלא שרצו להחמיר על עצמן וכשנתנו לר׳ לדוק כו׳ היינו משום דמתרלינן מתניתין הכי מייתי לה הש״ס כאילו משנתנו שנויה כך:

הא כביצה בעי נט״י לאכילה. ולא מישתרי במפה דחיישינן דלמא נגע כדמסיק פ׳ כל הנשר (חולין דף קז:) ומיהו תימה דהא ר׳ לדוק כהן היה כדפרישי׳ וא״כ אפי׳ כביצה שרי במפה בלא נט״י כדאמר שמואל התם התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו מפה לאוכלי טהרות[1]:

תשבו כעין תדורו. בירושלמי איתא בגזרה שוה גאמר כאן תשבו ונאמר להלן ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים מה ישיבה שנאמרה להלן עשה בה את הלילות כדימים אף ישיבה האמורה כאן עשה בה לילות כדימים וטעמא דרבנן מפרש ר׳ יוחנן בשם רבי ישמעאל נאמר חמשה עשר בפסח ונאמר ט״ו בחג מה ט״ו הנאמר בפסח לילה הראשון חובה ושאר כל הימים רשות אף ט״ו הנאמר בחג לילה הראשון חובה ושאר כל הימים רשות תבריא בעו אי מה להלן עד שיכנס למלה כשהוא תאוה אף כאן עד שיכנס לסוכה בתאוה ר׳ זירא בעי אי מה להלן עד שיאכל כזית דגן מלה אף כאן עד שיאכל כזית דגן בסוכה:

אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל. כלל דאי אכיל חייב לאכול בסוכה כדאמרינן לעיל ומשמע הכא דבי״ט לא הוי חובה ואי בעי לא אכיל כלל חוץ מליל י״ט הראשון ולפי זה אם טעה ולא הזכיר של י״ט בברכת המזון אינו צריך לחזור והא דאמרי׳ פ׳ שלשה שאכלו (ברכות דף מט:) שבתות וי״ט דלא סגי ליה דלא אכיל אם טעה חוזר לא מיתוקמא אלא בליל י״ט הראשון של פסח ובליל י״ט הראשון של חג והא דאשכחן בפ׳ ב׳ דבילה (דף טו:) ובפ׳ אלו דברים בפסחים (דף סח:) גבי י״ט תלקהו חליו לה׳ וחליו לכם חליו לאכילה וחליו לבית המדרש דברי ר׳ יהושע אפשר בבישרא ופירי דאין בהן ברכת המזון ולא בעי הזכרת י״ט אבל ליל י״ט הראשון של חג לא סגי בלא פת כיון דילפינן מחג המצות אע״ג דלר׳ אליעזר אמרינן בשאר ימים אם השלים במיני תרגימא יצא[2]: **והא** א״ר אליעזר י״ד שעודות תחייב אדם לאכול בסוכה. והא דמשלים בי״ט האחרון פריך דליכא סוכה: **חזר** בו ר׳ אליעזר. אבל חכמים אומר שאין לדבר קצבה ואם רצה להתענות יתענה חוץ מליל י״ט הראשון ובהא מיהא פליג עלייהו דקסבר יש לה תשלומין כמו שיש תשלומין לקרבן י״ט הראשון אף בי״ט אחרון כך פי׳ בקונטרס ולישנא דישלים ואם השלים לא משמע כלל לשון תשלומין אלא לשון השלמה חשבון של י״ד שעודות ועוד כיון דממלה יצפינן לא מצינן שיהא תשלומין למלה של לילה הראשון של פסח ועוד דמשמע קלת בירושלמי דבעי כזית דגן בשעודת י״ט הראשון של חג כמו גבי מצה והכא אמרי׳ דישלים במיני תרגימא ועוד מעובדא דאפוטרופוס של אגריפס משמע דלא פטר ר׳ אליעזר בשעודה אחת לכך נראה לפרש חזר בו ר׳ אליעזר ממה שהיה מצריך סוכה ולעולם י״ד שעודות בעי ובירושלמי משני אמר ר׳ אחא למלה חשובה כלומר לכתחילה צריך לאכול בסוכה ואם לא אכל משלים בשמיני בלא סוכה: **במיני** תרגימא. פי׳ בקונטרס בגון פירות וכיסנין וקפלוטות מבושלין ואי אפשר לומר כן דהא רבא מסיק פ׳ ח׳ דיומא (דף עט: ושם) דפירי לא בעי סוכה ודייק מהכא ואי ס״ל פירות בעי סוכה ליתלים בפירות ודחי בתתרא דלא שכיחי פירות ואיבעי׳ אימא מיני תרגימא נמי מיני פירי ניהנו מ״מ משמע דאי פירי לא בעי סוכה אין השלמה מועלת בפירות ומיני תרגימא הוו כגון בשר ודגים ושאר דברים שמלפתין בהן את הפת ואין לומר מכאן שיועילו מיני תרגימא להשלים שלש שעודות של שבת דשאני התם דילפי׳ (שבת דף קיז:) מדכתיב תלתא היום גבי מן שהוא במקום פת ואפי׳ בתנו להשוותם לא נפיק בפירות כדפרישי׳ דלא מהני גבי סוכה[3]:

מהו